

ABROLHOS

Ostindiefarernes skræk under Brasiliens kyst

Af

HENNING HENNINGSSEN

Det har sikkert undret én og anden, at ostindiefarerne i ældre tid søgte over mod Sydamerikas kyst på vej mod Østasien, og kaster man et blik på sit kort, vil man også se, at det var en temmelig lang omvej. Men det var en nødvendig omvej, dengang da skibene var afhængig af naturkræfterne. Betragter man et vind- og strømkort over Atlanterhavet, vil man tydeligt kunne skønne, at sejlskibene med den brasilianske strøm førtes langs kysten, og at de dér fik den nødvendige vestpassat, der førte dem østpå over Atlanten i retning mod Kap det gode håb.

På omtr. 18° sydl. bredde og 38–39° vestl. længde ligger der ud for Brasiliens kyst en mængde småøer, klipper og skær, som kaldes *Abrolhos*. Hele dette udstrakte område har altid udgjort en hindring for de skibe, der kom kysten nær, og har fra de første tider, man sejlede langs Brasilien, været såre frygtet af alle sømænd. En gennemlæsning af ældre tiders rejse-litteratur giver et overvældende indtryk af, hvor bange man var for disse Abrolhos-skær, den største fare undervejs på rejsen til Ostindien. Der er næppe én beskrivelse, som undlader at nævne dem og omtale deres farlighed. Uden at man havde en klar forestilling om deres udstrækning, antog de i fantasien endnu skrækkeligere former end i virkeligheden, voksede i de bange søfolks tanker og indgød dem unævnelig rædsel.

Faktisk har man alle dage haft meget lidt virkeligt kendskab til dem. Endnu omkr. 1690 var de søfarende ikke enige om,

hvorvidt det var undersøiske skær, klipper eller sandrevler – et tegn på, at de nærmest kun kendte dem af omtale og ikke af selvsyn¹. En beskrivelse af Brasilien 1758 fortæller om dem²:

„Ikke langt fra Brasiliens kyst begynder de berømte klipper, som hedder Abrolhos, og som strækker sig meget langt ud i søen, uden at man endnu har kunnet bestemme deres grænser. De er navigatorernes skræk, især under sejladsen på Ostindien. Man har opdaget mange kanaler mellem dem, hvorigennem man kan sejle, omend med stor fare; sejladsen fordrer altid den største forsigtighed. Seks eller syv mile fra fastlandet møder man mellem disse klipper fire småøer, som portugiserne kalder *Monte de Piedra*, *Ilha Seca*, *Ilha dos Passoros* og *Ilha de Meo*. De to første ligger yderst og har vest for sig en farbar kanal; de to andre, som ligger inderst, kan besejles på begge sider, når man iagttager en ualmindelig agtpågivenhed. Ellers er Abrolhosklipperne overflydt ved høj sø eller træder ikke frem over bølgernes flade. Ved lavvande opdager man deres toppe, hvad der ved dagslys formindsker faren betydeligt, især da bølgerne brydes således mod dem, at det kan tjene til advarsel for skibene“.

1854 meddeler en lodsbeskrivelse, at Abrolhos ligger mellem 16–22° s. br. og mellem 36° v. l. og kysten; de består af øer og skær, hvis antal og natur man ikke kender. Mellem dem er der dybe render. Selve Abrolhos-øerne *Islets of Santa Barbara*, ligger på 17° 58' s. br. og 38° 36' v. l. og består af 4 øde, ubevoksede øer. Den yderste af dem er St. Barbara. Bogen siger: „ . . . it is much to be desired that a more complete knowledge of their extent, number and character were recorded“³.

Endnu i moderne tid er kendskabet til området meget småt, – „the whole of the area is practically unsurveyed“, siger den officielle lodbog 1922. Grænserne for koralbanken *Parcel das Abrolhos* er slet ikke kendt i detaljer, så det anbefales skibene at holde sig mindst 15 sømil ud for fyret på Santa Barbara, den ene af de 5 øer i øgruppen *Ilhas Abrolhos*. Hele gruppen omfatter kun et fladerum af o. 1½ eng. mile, men den banke, øerne ligger på, strækker sig langt ud. Desuden er der flere rev, som ligger længere ude i havet, indtil 210 sømil øst for øerne⁴.

Man finder i ældre rejsebeskrivelser angivet, at skærene strækker sig 30 lieues (franske mil) ud i havet⁵, men der nævnes også 60 og 70 mil⁶.

Når det i vore dage er os ganske ubekendt, hvor langt ud

Brasiliens kyst med Abrolhos-området (i midten), *Baxos da Abreolhos*. Udsnit af Johannes van Keulens hollandske søkort over Sydatlanten („Nieuwe wassende graadige Pas-kaart van de Kust van Guinea en Brasilia“), fra slutningen af 1600'erne. – Handels- og Søfartsmuseet.

fra kysten rene strækker sig, hvor dybt de ligger under vandet og hvor de overhovedet findes, er det intet under, at datidens søfolk med deres få hjælpemidler frygtede disse lumske skær. Mange kaptajner forsøgte derfor at sætte kursen nogenlunde midtvands gennem Atlanten, hvad der selvfølgelig var umuligt at gøre med tilnærmelsesvis nøjagtighed, idet man før kronometrets opfindelse o. 1735 ikke kunne bestemme længden med

sikkerhed, – og holdt man denne kurs, måtte man ganske vist også frygte for at komme for langt over mod den guineiske bugt, hvorved man kom ud af passaten og traf vindstille eller ugunstige vindforhold⁷.

Allerede *Ove Gedde*, der ledede den første danske ekspedition til Ostindien 1618, var klar over forholdet. Da hans lille eskadre var nået ned langs Afrikas vestkyst til Senegal, overvejede han,

„at det er her, hvor skibene, som går til Ostindien, skal tage sig allermest i vare, såsom de dør nu snart kommer imod linjen, at de ikke sætter deres kurs enten for meget ind i bugten af Afrika eller for meget over Brasilien i Amerika, thi bliver man kysten af Guinea for nær, da kan man formedelst meget stille vejrlig ingensteds komme, men må ligge og drive nogle måneder, førend man kan komme linjen forbi, – og kommer man den anden side mod Brasilien for nær, da haver man at frygte for at falde inden for det rev, som kaldes *Baixos de Abroilhos*, og må da gå næsten den halve vej eller rejse tilbage igen“⁸.

Navnet *Abrolhos*, der også træffes i sideformer som *Abrochos*, *Abroilles*, *Ambroul*, *Abrolies*, *Abriholos* osv. – foruden *het Riff van Bresylien*, *the Shoals of Braseele* m. v. – er portugisisk og blev i datiden sat i forbindelse med udtrykket *abroochos!*, dvs.: åbn øjnene! En så romantisk, omend i betragtning af stedets farlighed forståelig advarende forklaring holder dog ikke stik; navnet betyder på portugisisk simpelthen *rev* eller *skær* (grundbetydning: noget spidst).

Noget andet er, at man virkelig holdt øjnene åbne, når man var i nærheden af den farlige breddegrad. På de forskellige nationers skibe blev der de nærmeste dage før man passerede stedet holdt bøn, og var man kommet vel forbi, blev glæden udtrykt på forskellig måde, som det skal vises i det følgende.

Den ældst kendte beretning er fra et par franske skibe, som 1529 passerede stedet. Man holdt fest med adskillige glade forlystelser, idet man lovede og takkede Gud⁹. Om portugiserne, der i 1500'erne uden konkurrenter besejlede Ostindien, fortælles, at man efter passeringen af *Abrolhos* som tegn på sin glæde valgte en „konge“ ved lodtrækning; han fik lov til at gøre alt hvad han kunne finde på under festen, som sædvanlig-

vis varede 4–5 dage og hvor man hengav sig til bordets og andre glæder¹⁰.

Da *Cornelius Houtmans* hollandske skibe ²⁵/₆ 1595 havde passeret stedet på vej til Ostindien, holdt man ombord en glad dag med megen mad og drikke; hver bakke, bestående af 7 mand, fik af skibsøvrigheden ekstra 2 kander vin og 2 kander „kayuyten bier“ (den bedre øl fra kaptajnens kahyt) til at feste for¹¹. Det var hollændernes første ekspedition til Ostindien, og der er ingen tvivl om, at de kendte til stedet gennem portugisernes erfaringer, – en del hollændere havde forud været i portugisisk tjeneste og var fortrolige med rejsens forskellige fiduser, som portugiserne søgte at hemmeligholde, for at ingen skulle gå dem i bedene og optage en konkurrencefart. Skikkene i forbindelse med passagen af Abrolhos går derfor med sikkerhed tilbage til portugiserne.

Den skik, som hollænderne fulgte, da de 1598 passerede øgruppen, hænger tydeligt sammen med den føromtalte portugisiske fest:

„Den 10. sept. kom vi forbi Abrolhos, som vi havde den største frygt for ... Da vi havde passeret dem, valgte vor *baas* (som hollænderne kalder deres kaptajn) en mester over svælgeri eller en befalingsmand over slet opførsel under navn af *Cesar* (altså: kejser). Denne ureglementerede officer havde nu magt over hele beværtningen og kunne efter ædegildet ikke mere genkende sine venner eller forstå et fornuftigt ord. Selv de, som skulle have bevaret deres agtværdighed mest, kendte ikke til vid og forstand. Med dette tøjlesløse liv spildte vi 3 dage. Efter at de var gået og vi igen var kommet til forstand og fornuft, satte vi vor kås mod Kap de bona Esperance“¹².

Også englænderne og franskmændene, der kort efter hollænderne begyndte at sejle til Ostindien, uddelte vin til mandskabet og valgte ved lodtrækning en „konge“ til at regere under festen, som dog kun varede én dag; under den blev sømændene fulde og ude af stand til at arbejde, og de begyndte at skændes og slå¹³.

Det var ikke alle, der så lige blidt på en sådan løssluppen fest, som opivrede mandskabet og tilmed forårsagede et stort indhug i skibenes begrænsede forråd af mad og drikke. Man

holdt heller ikke længe fast ved denne kongefest, – i hvert fald hører man ikke meget herom efter 1600'ernes begyndelse.

Man vil nu spørge, hvorledes den skik at vælge en narrekonge, som for kortere tid havde enevoldsmagt og kunne sætte officererne midlertidigt ud af spillet, kan være opstået. Det viser sig, at det er en hjemlig tradition, som søfolkene har ført med sig. Over store dele af Europa har det i middelalderen og senere tid været skik at vælge sådanne selvgjorte konger, og det går måske tilbage til det gamle Roms livsglade saturnalier. I England valgte man en „*Lord of Misrule*“ i julen; han havde den opgave at føre an i voldsomme orgier af mad og drikke og at foranstalte løsslupne optog, mens øvrigheden måtte trykke øjnene i. Når kongen drak, råbte man: „Kongen drikker!“ og den som ikke huskede at råbe med, blev sværtet i ansigtet med en prop ell. lign. Undertiden valgtes den, der fik en bønne, som var indbagt i julebuddingen (smlgn. vor mandel i risengrøden). Lignende „bønekonger“ kendes fra Nederlandene, Frankrig og Tyskland¹⁴.

Også i Portugal har man kendt denne festskik, men den var muligvis henlagt til pinsen. Hollænderen *van Linschoten*, som 1579–92 var i portugisernes tjeneste for at lære dem kunsten af, og som senere skulle navigere de første hollandske skibe til Ostindien, oplevede følgende pinsefest ombord på en portugisisk ostindiefarer¹⁵:

„Den 29. maj (1583): da det var pinse, har man på skibene en gammel brug at vælge en, man gør til kejser, og at lave om på alle officerernes rang på skibet, samt at holde en banket, så at festen varer 3 eller 4 dage, og det overholdt vi også og valgte en kejser, og da vi sad ved banketten, opstod der en stor larm med tvist og skældsord“.

Det er ikke umuligt, at denne muntre fest kan være blevet løsrevet fra sin oprindelige tilknytning til pinsen og er gået over til at blive en traditionel Abrolhosfest på portugisiske skibe, hvorefter den er blevet efterlignet på andre nationers ostindiefarere. Vi hører gennem *Pyard*, at skikken med sikkerhed vidstes at være en efterligning af portugisernes sædvane; – „folk er jo altid så ivrige efter at efterligne temmelig dårlige skikke!“ siger han¹⁶.

Opgav man ret hurtigt denne form for fest, holdt man dog langt fra op med at fejre. 1645 tillod således kaptajnen på det hollandske skib „Wallfisch“ sine folk at more sig med alleslags spil og morskaber, f. eks. at spille komedie, og folkene fik desuden deres ekstraration af vin¹⁷. Komediespil nævnes også 1711 på et andet skib, der passerede stedet¹⁸.

Forøvrigt har det været almindeligt med skuespil ombord til afveksling på den lange ensformige rejse. Samtidige rejseberetninger omtaler ofte dilettantkomedier¹⁹. Blandt de hvervede søfolk, *adelsburser* (kadetter) og soldater var der ofte studenter, som var opfindsomme og kunne arrangere skuespil med emner både fra biblen og den klassiske litteratur²⁰.

Der er masser af eksempler på, at mandskabet op gennem tiden fik en ekstra vinration – især spansk vin – når stedet var passeret²¹. Der gaves også andre ekstraretter, således f. eks. kogt skinke²² eller frisk svine- og fårekød²³. I reglen havde man levende fjerkræ og svin, får eller geder med ombord, beregnet til slagtning undervejs, så man havde „forfriskninger“ mod skørbug og andre svagheder, forårsaget af vitaminmangel ved den ensformige kost.

Hvorledes en Abrolhosfest kunne foregå på et hollandsk skib hen mod 1600'ernes slutning, fortæller *Chr. Langhans* 1694²⁴:

„Da vi havde passeret Abrolho, holdt vi på vort skib en takkebøn, fordi den gode GUd så nådigt havde hjulpet os forbi de farlige Abrolho . . . Efter at bønnen var forrettet, blev der efter kompagniets ordre foranstaltet en glad dag for folket på følgende måde: Dagen i forvejen havde skipperne ladet slagte tre svin, som vi havde bragt med os fra Holland hertil. Af deres kød blev der kogt en *puspas* . . . Kødet blev kogt halvt mørt i nogle kar, hvorefter man kom gryn i suppen og derpå hældte to pose fulde af vin deri; denne suppe og kødet blev så givet folket i stedet for den sædvanlige ration, og desuden fik hver bakke en kande fuld af spansk vin. Dette er altså den herlige banket, som kompagniet lader give folkene på alle skibene, når de har passeret Abrolho. Derefter holder folkene sig lystige hele dagen med springen og alleslags yndede skibslege“.

Man har altså ikke glemt at takke Vorherre for frelsen. På de hollandske skibe beordrede det Ostindiske kompagni lige-

frem en almindelig bøn afholdt²⁵, og af og til sang man til Guds ære den 103. Davidssalme, „Min sjæl, lov Herren –“²⁶. *Jens Mortensen Sveigaard* fortæller²⁷, at den af det Nederlandske Ostind. Komp. forordnede almindelige bøn skulle bedes på skibene hver morgen og aften, fra den tid man gissede at være i nærheden af skærene, til man var kommet forbi.

En sådan „Dankgebed na het passeeren van de Abrolhos“²⁸ er også velkendt i dansk sprogdragt. Man finder den – ovenikøbet i to udformninger – oversat til brug for danske sømænd på den lange rejse af *Kjeld Jensen Slagelse* i hans bønnebog for søfolk, „Goed-Hafns Anden Pilot . . .“ (1670). Den lyder (s. 260 ff.) :

„O Aldmæchtige barmhiertige Gud oc Fader, vi tacke oc lofve dig aff gandske Hierte, for dine herlige oc mangfoldige Velgierninger, som du os saa lang Tjd hafver bevjst, oc endnu jdeljgen bevjser, som iblant andet, at du os oc vort Skib saa naadeligen til denne nærværende Dag bevaret hafver, saa at vi ved din naadige Velsignelse vores begyndte Søefart dessmeere lykkeligen hafve fræmbract at vi ere komne forbjø Høyden af *Abrolho* oc ved denne *Caep de Bona Esperance* (her udi Oest Indien) til disse foresatte Platze. Vi beede dig, O barmhiertige Gud oc Fader, at du os oc vort Skib for ald Forderfvelse oc Skade naadeligen vilt bevare, forleen os jomeere oc meere goed Vind oc beqvæmme Veyer. Beskærme os imod alle Hedningers, Mahometisters oc onde Christnes listige Anslag oc aabenbare Ofverlast. Gif os Forsigtighed, gode Raad oc ydmyghed, oc væbne os med bestandig mandelige Hierter . . .

Een Anden.

O Aldmæctige Gud, naadige oc trofaste Fader, vi tacke dig udaf vores Hiertens Grund, oc inderste Siele, at du os fra den tjd vi fore fra vores kiere Fæderne Land, baade Dag oc Nat saa naadeligen beskærmet oc bevaret hafver for saa mange skadelige haarde Vinde, Storm oc Uvæyr, Klipper, Skær oc Bancker, Søerøfvere, Mahometister oc Hedniske Mennisker, oc udi goed Sundhed hafver ført os med vort Skib til de Platzer, hvor vi vores rætfærdige Handel oc Trafique til det fornemme Oest eller Vest-Indiske Søefarts Velfart, oc til vores Fæderne Lands Fordeel bruge oc anrette skulle . . .“

Som man ser kunne bønnerne også bruges, når man var kommet heldigt forbi Kap det gode håb og frem til Indien. Det er ikke sikkert, om de nævnte „Mahometister“ er indiske muhame-

danere eller „tyrkiske“ sørøvere fra de afrikanske barbareskstater, men de har ellers intet med Abrolhos at gøre. Selv om Abrolhosskærene var anset for at være den værste fare undervejs, var der også andre kritiske steder at passere. Fra et fransk skib nævnes 1701, at når man var kommet vel over revet ud for Kap det gode håb, sang man et *Tedeum* som tegn på sin taknemlighed²⁹. Når man på hollandske skibe havde passeret øen *Martin Vaz* (i Atlanterhavet nær Trinidad, på ca. 20° s. br.), som også frembød en fare for skibsfarten, holdt skibspræsten en taksigelsesprædiken, og sømændene fik dobbelt vinration³⁰.

Det er ganske naturligt, at danskerne på deres togter til Ostindien fulgte de samme skikke, som deres læremestre hollænderne, ved Abrolhos. Da *Jon Olafsson* 1622 sejlede til Ostindien, fortæller han, at præsterne anvendte „en meget smuk bøn, som læses morgen og aften, når de holder *chorum*“ (dvs. andagt)³¹. På fregatten „Færø“, der 1669 gik til Ostindien efter at danske skibe i lang tid ikke havde været udsendt, holdt præsten prædiken og taksigelse³². Skibskirurgen *J. P. Cortemünde*, som har skrevet en levende dagbog fra togtet med „Oldenborg“ 1672 til Bantam, fortæller, hvordan man, da piloterne fandt ud af at Ambrolhos var passeret, til Guds ære holdt prædiken med salmesang (*Lover Herren; Te deum laudamus; Min sjæl, lov Herren*). Derefter affyredes ni kanoner, og til forfriskning for mandskabet blev der slået to svin, ligesom der uddeltes en ekstraration af spansk vin³³.

Præsten *Barth. Ziegenbalg*, som grundlagde missionen i Trankebar, fortæller fra sin rejse 1706 med „Prinsesse Sophia Hedvika“³⁴, at der ombord blev holdt en stor jubel- og takkefest, da man havde passeret den sunkne ø Ambrothos (!), samt at der blev samlet rigeligt med penge ind til de fattige, et tegn på at sømændene har været så lykkelige over deres held, at de har været gavmilde, da præsten lod hatten gå rundt. – En takkegave eller løftegave til de fattige, forårsaget ved farlige situationer undervejs, nævnes af og til fra ostindiefarerne, og det indprentedes i de danske skibsartikler, at løfter om gaver til de fattige *skulle* holdes³⁵, ligesom beløbene blev opnoterede i skibsprotokollen.

1709 passerede „Cron-Printzen af Danmark“ det farlige sted, og der „blev holdet Prædiken og gjort Taksigelse“³⁶. Samme oplysning får vi fra „Grev Laurvig“s rejse 1726³⁷, „Cron-Printz Christian“s togt til Kina 1730³⁸ og „Kronprinsen af Danmark“s rejse 1742³⁹. De sidste eksempler angiver ikke, hvorvidt mandskabet har fået den obligate ekstra vinration.

Hvorlænge man vedblev at markere passeringen af Abrolhos kan ikke nøjagtigt siges. Endnu 1755 og 1768 nævnes fra hollandske skibe både de daglige bønner, takkegudstjenesten og den ekstra kande vin på kompagniets befaling⁴⁰, men andre samtidige beskrivelser fortæller blot om Abrolhosklippernes farlighed på grund af, at deres længde, udbredelse og beliggenhed var unøjagtigt kendt, hvorfor man flittigt tog lodskud, når man var i nærheden, – men en fest nævnes ikke⁴¹. Ja 1775 siges endda uden synderlig sindsbevægelse, at man passerede „de *fordums* så farlige Abrolhos“⁴².

Sagen er simpelthen den, at den risiko, man i ældre tid virkelig løb ved at passere det klippefyldte farvand, efterhånden formindskedes, da brugen af kronometret, som blev opfundet af Harrison omkr. 1735, blev almindelig. Ved dets hjælp fik man endelig mulighed for at bestemme længden med stor nøjagtighed, så man kunne holde fri af skærene. Tidligere havde det været ret tilfældigt, om man netop var i nærheden deraf eller holdt langt mod øst derfor; man havde ingen muligheder for at konstatere det. Først når man ved at bestemme bredden kunne fastslå, at man havde passeret 18° s. br., var man klar over at faren var forbi og at lykken havde været bedre end forstanden. Det var på mange måder chancesejlads.

Omkr. 1699–1700 sejlede den bekendte engelske opdagelsesrejsende og fhv. pirat *William Dampier* flere gange forbi stedet, uden at han dog traf på de frygtede klipper. En vis nøgternhed og skepsis gjorde sig faktisk gældende i rejseskildringerne, efterhånden som årene gik⁴³. I virkeligheden siges det meget sjældent, at søfolkene direkte har set skærene og småøerne i det farlige område; i reglen har skibene nok været længere ude i rum sø end de har anet. Sveigaard fortæller dog 1670, at hans skib så revet: „vi var det nærmere end som vi tænkte, da vi det så,

og de kontrarige vinde, som vi havde haft, havde drevet os imod den brasilianske kyst“, og samme år siger *Bolling*: „da vi kom til Abrolho, stilte vinden, vi frygtede derfor at vi ikke skulle komme ovenfor, dog blev vi hjulpen ved at vinden rømmede sig, løb dog så tæt langs ad, at vi så det yderste ejlande“. *Oluf Maderup*, der 1741 sejlede til Trankebar med „Prinsesse Charlotte Amalia“, indrømmer, at skibet ikke var så nær, at man kunne se klipperne⁴⁴.

Det er heller ikke nemt at få opklaret, hvor mange skibe der virkelig er strandet på Abrolhos. De fleste beretninger nævner blot i al almindelighed, at skæret „er af stort omfang og hedder Ambroul, og på det er mange skibe forlist“ (1622)⁴⁵ eller: „her er bleven mangt et kosteligt skib, med folk, med alt“ (1670)⁴⁶, men faktiske, dokumenterede oplysninger er det ikke til at få i de trykte kilder. Man tør tro, at de allerfleste skibe nok er sluppet godt forbi, dels takket være heldet, dels ved skærpet forsigtighed. Flere steder siges det i de bemærkninger, som i reglen knyttes til beskrivelsen af rejsen derforbi, at hvis man er uheldig og kommer ind mellem skærene, kan man ligeså godt vende om og sejle hjem igen⁴⁷, ja det nævnes endog, at det hollandske Ostindiske komp. skal have givet skibene ordre til at vende tilbage i stedet for at fortsætte rejsen⁴⁸, – hvad man dog nok må betragte med en vis skepsis, da det med de forhåndenværende vind- og strømforhold vilde være såre vanskeligt, ja næsten ugørligt at vende om. Havde man eventuelt fået en mindre skade i skroget, var det dog nok mindre risikabelt at følge passaten til Kapstaden og reparere dèr.

Derimod findes der i hvert fald ét vidnesbyrd om et skib, som er strandet ved det andet Abrolhos, som eksisterer, nemlig på omtr. $28\frac{1}{3}^{\circ}$ s. br. ved Australiens vestkyst, hvor der ligger nogle farlige skær – nederlænderne kalder dem *Fredrick Houtmans klippen*; begge navne anføres endnu på moderne kort. Her strandede $\frac{4}{6}$ 1629 det hollandske skib „Batavia“⁴⁹.

Da det danske Vestindiske kompagni 1687 holdt guvernøren *Adolf Esmi*t fangen, beskyldt for mange slemme ting, blev han løsladt, idet han bildte kompagniet ind, at der 1642 var strandet et spansk skib ved det brasilianske Abrolhos, ladet med

en uhyre skat af sølv, guld, perler osv. til en værdi af ialt 12 1/2 million rdlr. (?), og indgik en formelig kontrakt med kompagniet om at oplede vraget og bjerge denne rige ladning til fordel for dette⁵⁰. At det var det rene fantasteri, siger sig næsten af sig selv, men at selv fornuftige folk dengang troede derpå, viser, at Abrolhos var omgivet af en nimbus af eventyr og gru, og at Esmits påstand sandelig lå inden for mulighedernes grænse.

Først senere tiders voksende nautiske kunnen har fået denne nimbus til at forsvinde. Af de frygtede og farlige skær er der blot blevet et ganske almindeligt ufarbart farvand, som man gør bedst i at sejle udenom, men som ellers næppe indgyder nogen mere frygt end så mange andre vanskelige farvande.

KILDESTEDER

- 1) Chr. Langhans: Neue Ost-Ind. Reise (1705), 83.
- 2) Allg. Historie der Reisen XVI (1758), 206.
- 3) The Brasileain Navigator (1854), 53, 143.
- 4) The South America Pilot I (1922), 206.
- 5) Recueil des Voyages ... I (1702), 210.
- 6) Sveigaards Ostind. Rejse 1670, Ny kgl. saml. 134.2°; Fr. Bolling: Ost-Ind. Reise-Bog (1678), 16; J. W. Vogel: Zehen-Jähr. Ost-Ind. Reise-Beschr. (1716), 31; dagbog fra „Jomfru Susanne“ 1719, Ny kgl. saml. 2168.2° (s. d. 9/6 1719).
- 7) Hans Meslers Journal 1708 ff., Ny kgl. saml. 769.4°.
- 8) Mich. Henrichsøns Liig-Prædikener I (1702), 174.
- 9) Chr. Schefer: Discours de la Navig. de Jean et Raoul Parmentier (1883).
- 10) The Voyage of Fr. Pyrard, Hakluyt 76 (1887), 19.
- 11) Lodewijcksz: Hist. van Indien (1598), 5; Rec. des Voyages I, 210; v. d. Does: Cort verhael vande Nauigatie ... (Linschoten XXV), 254.
- 12) De Voyagien van Johan Davis, i: v. d. Aa: Naaukeurige versameling der ... reysen XXI (1706), 4.
- 13) Mariner's Mirror XVIII, 389; Pyrard, Hakluyt 76, 19.
- 14) du Tilliot: Memoires pour servir a l'hist. de la fête des foux (1741), 45 ff.; John Brand: Popular Antiquities of Great Britain (ed. Hazlitt) I (1870), 13 (fodnote); M. P:n Nilsson: Årets folkl. fester (1936), 139.
- 15) Itinerario, Voyage ofte Schipvaert (1910), 13.
- 16) Pyrard, Hakluyt 76, 19.

- 17) J. J. Merklein: Reise nach Java 1644-1653, i Reisebeschr. von de. Beamten III, 8.
- 18) Barchewitz: Ost-Ind. Reise-Beschr. (1730), 55.
- 19) J. de Hullu i Vragen van den Dag 1913, 404 ff.
- 20) jfr. Bolling, op. cit., flere steder; Ny kgl. saml. 2168.2° (s. d. 27/6 1719).
- 21) De reis van Joris van Spilbergen 1614-17, I (Linschoten XLVII), 5; Bolling, 16.
- 22) J. S. Wurffbain: Reise nach den Molukken 1632-1646 (1931), 35.
- 23) J. W. Vogel, op. cit., 32.
- 24) op. cit. 84.
- 25) Joris van Spilbergen's Voyage (Hakluyt 2. ser, 19 (1906)); P. Kolbe: Beschr. van de Kaap (1727), 38.
- 26) A. Olearius: Orientalische Reise-Beschr. Jürgen Andersen (1669), 3.
- 27) Ny kgl. saml. 134.2°, 21.
- 28) F. C. Wieder: De oude weg naar Indië (1915), 15.
- 29) Voyage du Sieur Luillier aux Grandes Indes (1705), 19.
- 30) E. Hesse: Gold-Bergwerke in Sumatra 1680-83 (1931), 24.
- 31) Memoirer og Breve VII (1907), 36.
- 32) Gl. kgl. saml. 924.2°.
- 33) J. P. Cortemünde: Dagbog (1953), 62.
- 34) Ziegenbalg & Plütscho: Brieffe Von ihrem Beruff und Reise nach Tranquebar (1708), 8.
- 35) Cortemünde, op. cit., 52, 217.
- 36) Ny kgl. saml. 769.4°.
- 37) A. Zimmer: Av viceadmiral Fr. Zimmers optegnelser (1927), 46.
- 38) J. H. Huusmann: En kort Beskr. over ... Cron-Printz Christians ... Reise (1735), bl. B.
- 39) Thott 512.2°.
- 40) Adr. Belecks Reise-Beschr. (1755), 57; J. S. Stavorius: Reise nach dem Vorgebürge der guten Hoffnung (1796), 10.
- 41) Dom Pernetty: Hist. d'un Voyage aux Isles Malouines I (1770), 130.
- 42) Briefe des Herrn von Wurmb und ... von Wollzogen (1794), 75.
- 43) Barchewitz, op. cit. 54.
- 44) O. Bang: Saml. af adsk. nytt. og opbygg. Materier 1743-45, 210.
- 45) Mem. og Breve VII, 36.
- 46) Ny kgl. saml. 134.2°.
- 47) f. eks. Lodewijcksz: Hist. van Indien (1598), 5.
- 48) Langhans op. cit. 82.
- 49) F. Pelsaert: Ongeluckige Voyagie van't Schip Batavia nae Oost-Indien (1648), 1 ff.
- 50) Pers.-hist. tidsskr. 1. rk. I, 113.